List 8. **NOVICE** Tečaj XXIV.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 21. februarija 1866.

Gospodarske stvari.

Nov ukaz c. k. ministerstva
zastran domačih plemenih žebcev,

veljaven za vse dežele našega cesarstva razun Ogerskega, Hrvaškega in Laškega.

Da se zabranijo francozi pri žebcih in kobilah, kteri so poslednja leta pokončali že več plemene živine, veleva c. kr. ministerski ukaz od 3. svečana t. l. natančno preiskavo tistih domačih žebcev, ki jih hočejo gospodarji za denar spuščati.

Gospodar mora tacega žebca že meseca januarja (prosenca), letos še tudi ta mesec (svečan) k ces. kr. gospóski svojega kantona (okraja) pripeljati, da ga tam cela komisija ogleda, ali je zdrav in za pleme pripraven. Ako ga potrdi, prejme gospodar od c. kr. kantonske gosposke dovoljenje, da smé eno leto spuščati žebca, ki ga pa potem vsak mesec pregleda za to odločen živinozdravnik, ali je zdrav ali ne. Kdor žebca za pleme rabi, ki ima nalezljivo bolezen, se ostro kaznuje. Vsak gospodar mora v poseben zapisnik vse kobile, ki so bile pri njegovem žebcu, in ta zapisnik konec plemenega časa izročiti svoji kantonski gosposki.

Od kod izhaja to, da je po mestih kakor po kmetih revščine čedalje več?

Viri žalostne te prikazni so mnogoteri. Naj mi bode dovoljeno, o tem besedico črhniti.

Naši spredniki, res, da so živeli v boljih časih, — al zvesto so posnemali vse navade svojih dedov, kar se tiče obdelovanja zemljišč, živeža, obleke itd. Primerna posestva so jim donašala pri navadnem obdelovanji dohodkov zadosti za živež, obleko in povrh tudi za davke in druge navadne potrebe, ker je gospodar z družino vred se hranil z domačim pridelkom — le o posebnih časih sebi in družini kaj posebnega privoščil — si perilo in vso obleko napravil iz domačega pridelka, ki je dolgo trpela. Kar mu je pridelka ostalo čez hrano in pa prirejeno odvečno živino je prodal, da mu je bilo mogoče davke opravljati, obutek si omisliti, potrebne solí kupiti, posle in delavce plačevati.

Sedaj je to vse drugače. Ljudstvo se je pomnožilo, posestva so se razdelila in po tem zmanjšala, dohodki so se skrčili, davki silno povikšali; s samo domačim živežem je malokdo zadovoljen, obleka iz domačega pridelka je gospodarju in gospodinji, družini in poslom prevsakdanja.

Namesti da bi se skrbelo, kako bi se dali na malem posestvu dohodki pomnožiti, kako polje bolj umno obdelovati, kako travniki, kjer koli je mogoče, z napeljano vodo rodovitniši napraviti, sadnega drevja več in boljega zasaditi, kako gozdi, kar koli mogoče, varovati, so posestniki brez pomislika na nasledke, živino poprodali, da jim ni mogoče potrebnega gnoja napravljati in njiv gnojiti. Vrh vsega tega se je še toliko gostivnic po vaseh napravilo, da vsako stopinjo reveže opominjajo, naj še to malo, kar pridelajo, va-nje nesó, da! še celó prihodnji pridelek pred časom prodajo in zalebajo.

Kako je mogoče pri takem vedênji dandanašnji živeti, ko je denarja potreba na vse straní!

Kdor si želí iz tacih zadreg pomagati, naj si preskrbí bukvice „Zlato vas“ imenovane, ki se dobé pri Blazniku v Ljubljani po nizki ceni. To so bukvice, ktere bi imele biti v vsaki hiši v poduk, kako si iz revščine izkobacati. Pridno in večkratno branje in pa posnemanje dobrih nasvetov utegne marsikomu lučico prižgati, kako naj se reši iz zadreg. J. O.

Gospodarska novica.

* Pasja razstava na Dunaji. — Na Dunaji je letos meseca maja velika razstava kmetijskih in gozdnih pridelkov, v ktero smo vabili že naše gospodarje na Kranjskem in iz vseh slovenskih dežel. S to razstavo je pa letos tudi združena razstava psov, ktere sploh štejemo med zveste pomočnike kmetijstva in gozdnarstva. Jemali se bodo v to razstavo lovski psi, psi, mesarjem in sploh gospodarstvu za varhe potrebni, pa tudi psi za veselje in igračo. Najbolji in najlepši psi dobodo darilo (premijo), in sicer se jih bo razdelilo 103, namreč 11 srebernih bokalov, 71 cekinov, 30 tolarjev in 40 ličnih pasjih ovratnikov. Kdor želí svojega psa v razstavo dunajsko poslati, mora to saj do konca sušca na znanje dati in sicer kmetijski družbi svoje dežele (v Ljubljano, Gradec, Gorico, Celovec). Železnica bo psa in spremljavca njegovega za zeló znižano ceno na Dunaj peljala, kamor mora priti tako, da psa v razstavo pripelje do 29. maja zjutraj med 6. in 7. uro, kjer ostane do 31. maja zvečer. — Tudi naše dežele imajo lepe in dobre pse; zlasti krašovski psi po pravici slovijo; hajd tedaj ž njimi v dunajsko razstavo; lepo bo, ako dobijo premijo na Dunaji! Pri kmetijski družbi se dobivajo listi, kako se pes, ki ga hoče kdo poslati v razstavo, oglasi dotični komisíi.

Gospodarska skušnja.

* Gosence se odvrnejo od sadnih drevés, ako se trak dobro namaže s katranom (Theer) in kakor prstan oveže okoli debla. — Sadjorejec Jahn trdi, da ni boljega pomočka mimo katranastega traka, kteri zapera gosencem pot na drevó.

Iz deželnih zborov.

Deželni zbor zagrebški.

Govor prevzvišenega gosp. škofa Strossmajer-a.

(Dalje.)

Druga glavna misel naše adrese je misel o oktoberski diplomi in februarskem patentu; organizem avstrijskega cesarstva je stvar vrlo težka in zapletena. To dokazati mi bode lahka reč; to vprašanje je več ko sto let že na dnevnem redu, in kje smo danes? tam, kjer smo bili v začetku. Cesarstvo avstrijsko je stvar, kakoršne zastonj iščete v celi Evropi, kajti avstrijsko cesarstvo je v nekem obziru Evropa v malem; v njem zraven nemškega, slovanskega in romanskega narodnega plemena biva tudi azijatsko pleme, ktere rad imenujem pleme junaško, pleme, ki se zvesto drží neodvisnosti in svobode, pleme, kteremu se uklanjajo tudi oni, ki mu niso prijatli. To državo vravnati tako, da se vstreže edinstvu avstrijskega cesarstva in glavnim interesom vseh avstrijskih narodov, nikakor ni lahka reč; treba je globocega premišljevanja, resnega prevdarjanja, železne volje in srčnega delovanja. Oktoberska diploma in februarski patent sta nam predložena, da bi ju sprejeli; bila sta zboru predložena tudi 1861. leta, toda ne v tej obliki, ampak zahtevalo se je, da ju narod naš sprejme kot temeljna zakona; takrat ju je naš narod odbil, in kaj druzega ni mogel storiti, ne samo iz materijalnega obzira, ampak tudi iz formalnega, kajti naša, kakor tudi ogerska dežela niste mogli sprejeti postave, ki ni izišla iz svobodne volje narodove in potrjenja kraljevega. Organizacija avstrijskega carstva se dá dovršiti le s porazumljenjem vseh raznih kraljevin in narodov. Omenjenih postav se ve dá tudi sedaj ne moremo sprejeti; kar sprejmemo v smislu adrese, je samo poglavitna misel, ki je izgovorjena v oktoberski diplomi; mi priznavamo, da so nektere stvari v avstrijski državi take, ki so občne vsem avstrijskim narodom in se dajo rešiti le z občnim delovanjem, toda način tega reševanja more biti le ustaven, in sicer ne le takraj Litave in Sotle, ampak tudi unkraj. To misel izreka naša adresa, ona se gotovo vjema z namerami njega veličanstva in s stvarjó, ktero obravnavamo. Morebiti, da kdo poreče, da to, kar zahtevamo v adresi, ni še zadosti, ker je presplošno in da je treba določneje odgovoriti. Jaz pa menim, da v adresi ni niti premalo niti premnogo, ampak ravno prav dosti izrečeno; kajti modri glavi je dosti eno oko, mislim pa, da ima državnica, kteri se predloží naša adresa, dve očesi, tako, da bode videla posamezne stvarí, ktere jej mi le v splošnosti naznanjamo. Ne mislite, da sem jaz organ te ali te stranke, jaz govorim le iz lastnega svojega prepričanja in na lastno odgovornost. — Edinstvo cesarstva avstrijskega je po mojem preverjenji stvar pravedna, je postulat in izraz politiške potrebe; da ne bi bilo treba te edinosti, nikdar nebi se bila Avstrija sestavila, nikdar ne bi se bile dežele tako raznih narodov zedinile v eno carstvo. Umni rimski zgodovinar pa pravi, da se države in kraljevine razvijajo in živé pod istimi postavami, po kterih so se rodile. Jaz menim, prav pragmatična sankcija bila je nasledek iste potrebe, še le ona je zedinila dežele in kraljevine v eno cesarstvo, prav iz te pravne nerazrušljivosti národov in kraljevin izvirajo vsem kraljevinam in narodom skupni posli in interesi; zdaj grè za nekako novo pragmatičino sankcijo, vsled ktere se imajo ti posli in interesi povsod obravnavati po ustavni poti, in to po željah vseh narodov in po želji njega Veličanstva. Nikdar se resnici in pravu — tudi najsvetejšemu — ne more tolikanj škodovati, kakor če ju branijo ljudjé, kteri niso zmožni in sposobni, braniti ju; spričati se dá, da je pravo večo škodo trpelo po nepozvanih prijateljih (centralistih), kakor po neprijateljih svojih. Poglavitni vzroki, da se ogerska in hrvaška naša ustava ni mogla po duhu časa razvijati, je prav ta, da se je od ene straní cesarstva izspodkopavala naša ustava in da se je do najnovejšega časa držala oblika srednjega veka, — pravi anahronizem v Evropi. Pa naj bo temu kakor hoče, način, po kterem se je iz one straní vodil boj na našo stran proti ustavnemu načelu, nikakor ni mogel na naši strani niti učiniti niti priporočiti edinstva avstrijskega cesarstva. Jožef II., ki je gotovo imel najblaže namene in hotel dobro stvar, nastopil je bil krivo pot s tem, da nam je hotel reforme vpeljati s silo, a ne po deželnem našem zboru; moral je pa pred smrtjo spoznati, da je bil zastonj vès njegov trud. Poskušnje najnovejših časov so vsem dobro znane, ni mi jih treba razlagati, samo to rečem, da so bile zoper naše pravo. (Kon. prih.)

Deželni zbor koroški.

Iz Celovca 11. sveč. — Jutri bo naš deželni zbor končal svoj sedanji shod. Kaj je vse sklenil in storil v tej dôbi, ne bom vam našteval, kajti bojim se, da ne bi bravcev „Novic“ to čisto nič zanimalo; razprave našega zbora so bile take, da važnost njihova ne sega čez meje koroške in še celó pri nas se malo menijo za-nje. Važna bila je samo ena razprava in to je bil predlog poslanca gosp. Železnika: „naj se napravi trgovska pogodba s kraljestvom laškim.“ Da je taka pogodba potrebna, zdelo se je vsem poslancem, — toda, ko je do resnice prišlo, vendar ni predlog zmogel; pravijo, da so temu vzrok bili upljivi, ki niso v glavah poslancev naših rodili se — pa vendar predlog g. Železnika zavržen bil je od zbora našega. Predlog g. Železnika zdi se nam vrlo važen in vreden, da bi se bil bolje pretresoval; saj vsakdo čuti, ako bo obrtnija naša tako hirala, kakor hira zdaj ena leta, da ne bo samo konec našega blagostanja, ampak da pridemo čisto na beraško palico. Koroška, štirska, gornjo- in spodnjo-avstrijska in gorenska železna obrtnija slovela je nekdaj po celem svetu — zdaj pa je enaka človeku, ki za pljučnico boleha. Fužina za fužino nehuje in število izvedenih in pridnih kovačev brez dela se množí od dné do dné; izvrstnih delavcev navajenih z žulji in delom kruh služiti si, drug drugemu vrata podaja prosé dela ali pa milosti. Kam nas bo to pripeljalo, ne vemo; kaj pa je temu krivo, to pa bi skoraj upali si uganiti.

Avstrija v poprejšnjih dôbah ni marala za kupčijske zveze z drugimi državami in tako tudi obrtnija avstrijska v ptujih krajih ni dosegla tistih pravic, kterih jej je bilo neobhodno potrebno. Pozneje za dôbo Brukovo je pač počela zveze napravljati, — toda take, da so bile huje od nobenih, kajti niso bile osnovane na podlagi vzajemnosti. Bruk in nasledniki mu, med ktere štejem posebno barona Hoka, imeli so navado odpirati vrata drugim k nam, zapirati pa jih nam k drugim: to je, vvožnino tistih pridelkov ptuje obrtnije, ki imajo prednost pred pridelki našimi ravno tiste vrste, postavili so žalibog! pri nas nizko, vvožnino na ptujem takim našim pridelkom pa, ki prekosujejo ptuje, postavili so tako visoko, da jih v ravno take države, s kterimi imamo kupčijske zveze, prodajati ne moremo. To je značaj vseh naših kupčijskih pogodeb; žalostno zares pa ne čuda, da blagostanje pri nas hira in da se siromaštvo množi čedalje huje. Med mnozim druzim reklo se je, da se mora žrtovati naša železna obrtnija zvezi z Nemčijo, da to zahtevajo Ogri, ker potem bo Nemčija kupovala pridelke ogerske. Al ta je bôsa. Kar imamo železnice, so Nemci samo enkrat nakupili mnogo žita na Ogerskem — in takrat bilo ga jim je treba;

mislim tedaj, da tudi zanaprej bi to storili, kadar bi treba bilo — rajši, nego stradali. Kar se pa žitne kupčije na Nemško sploh tiče, ni zanašati se na Nemca, ako bi imeli ž njim sto pogodeb. Nemci žito najceneje dobivajo iz Ruskega in cenejše ga bodo še dobivali, kadar bo dogotovljena železnica iz Vitebskega do Arela, kar se bo zgodilo v kratkem. Ta železnica peljala bo iz severne Nemčije naravnost v kraje ruske — črne prsti. Kraji črne prstí na južnem Ruskem pa so tako obširni, da se Banat naš dvajsetkrat v njih skrije. Pšenica, ki raste na južnem Ruskem, najboljša je na celem svetu, — dokaz temu, da so mnogokrat poskušali seme brdjansko vpeljati na Banaškem našem in na Rimskem. Na dalje treba je pomisliti, da Rusi zdaj železnice po amerikanskem načinu gradé, to se pravi, brez vsega nepotrebnega lišpa in po ceni. Rusi bodo môgli vpeljati na svojih železnicah vožno ceno po pol krajcarja od centa in milje po našem računu; pri nas je najcenejša vožnina dvakrat veča. To vse kaže, da na nemške kupovavce ogerskih pridelkov se ni zanašati — naj si bode kupčijska pogodba z Nemčijo kakoršna koli. Al za ogerske pridelke ni vse eno, ako naša železna obrtnija čisto opeša! To mi bode pritrdil vsakter, ki vé, kam je šlo — ako Trst in Reko izvzamemo — največ banaškega žita, ogerskega špeha (slanine) in ogerskega in štirskega vina. Vsi ti pridelki šli so v tiste kraje, kjer je železna obrtnija rodila tisoč in tisoč pridnih kovačev, rudarjev, lesarjev in oglarjev, voznikov in drugih dobro plačanih delavcev. Kakor pa je začela hirati ta obrtnija, padle so tudi cene vsem gori imenovanim pridelkom. Zakaj nek pokojni reichsrath tega ni previdel?!

Naša železna obrtnija ne potrebuje nobene protekcije, ki bi državo našo težila; ona zahteva samo takih pogodeb, ki so osnovane na podlagi enakopravnosti; takih pravic je jej treba na ptujem, kakor jih vživajo obrtnije druzih držav pri nas. Železna obrtnija ne potrebuje druzega, kakor da mark naših pridelkov na ptujem nikdo ponarejati ne bi smel. V poprejšnjih časih se je prodalo mnogo našega jekla v Ameriko, zdaj skoraj nič; čisto malo ga pošiljajo zdaj še Genovezi tjè, ki ga nakupijo v Trstu. Marke naše pa se prodajajo in kupujejo po srednji in južni Ameriki še ravno tako, kakor pred 50 leti: trgovci in kovači v Valparajzi, Rio-Janejri, Bahiji in drugih mestih še dandanašnji nečejo druzih mark, ko „Zois“, „Sava“, „Slap“, „Thurn“ in še nektere druge, ki so vse iz naših krajev. Od kod pa dobivajo naše marke? — Iz Švedskega! Švedci prideljujejo jeklo, ki je mnogo cenejše, pa tudi dosti slabejše od našega, in da ga prodajo, mu napravijo gori omenjene marke. Ravno taka je s kosami. Naše kose slové po celem svetu, pa vendar kupčija ž njimi tako hira, da od leta do leta je več fužin primoranih delo popustiti. In zakaj to? — Na Nemškem delajo kose, ki so po ceni, pa slabe; da jih spečajo, jim vkujejo naše marke — in naši obrtniki morajo trpeti, da po celem Nemškem in iz Nemškega celó v severno Rusijo prodajajo se njihove marke — brez kterih bi nemške kôse ne bile vredne nič.

Vse to bi se ne moglo zgoditi, ako bi imeli s ptujimi državami na vzajemnih pravicah osnovanih trgovskih pogodeb.

Ako pojde tako naprej še kaka leta, kakor gré zdaj, bomo čisto obožali pri vsem tem, da imamo lepih in obilnih zemeljskih pridelkov in izvrstnih delavcev; prišli bomo na tisto stopnjo, na kteri stojite dan današnji Španjska in Turška. Naše železne rude so v Evropi za uraljskimi najboljše in naši kosarji na celem svetu najizvrstnejši in vendar jim že nimamo dela dati. Skušalo se je par let sèm plačilo jim znižati — pa kaj se zgodi? Letos prikažejo se naenkrat po kosnih fužinah francozki agenti, ki nabirajo naše najboljše kosarje za francozke fužine in jim obetajo kaj lepa plačila. Tako je. Ako pa zgubimo enkrat jedro naših delavcev in nas prekosé tudi v teh obrtnijah ptujci — potlej pa nam ne pomaga nobena reč več!

To sem hotel spregovoriti našim koroškim poslancem v slovó. Res je, da njih sklep bi še ne bil osnoval zveze kupčijske z Laško in tudi bi zveza s samo Laško še ne bila rešila nas vseh nadlog; pa treba je, da stori vsak svojo dolžnost. To zahteva skrb za deželni in državni blagor!

Deželni zbor kranjski.

Zbor naš je bil končan 14. dne t. m.

Povedati imamo iz prejšnjih sej še nekoliko.

V seji 10. t. m. je poslanec Svetec z družniki svojimi predsedniku izročil interpelacijo zastran slovenskega jezika v ces. pisarnicah, ktero sprejeti pa se je branil zato, ker se je glasila na c. kr. državno ministerstvo, do kterega deželni zbori nimajo pravice vprašanj staviti. Svetec je potem interpelacijo nazaj vzel. — Obširno razpravo je prizadela v tej seji prošnja mestnega odbora: naj se mestni kasi odpustí še posebno plačevanje za siromaške bolnike v bolnišnici ljubljanski, ker se za-nje že tako plačujejo v deželni zaklad priklade, ki so naložene neposrednim davkom; kar je drugim občinam po deželi pravica, naj bode tudi občini (srenji) ljubljanski, kteri se je že velika velika krivica godila. Jasno dokazana reč po sporočilu manjšine odborove, ktere poročevalec je bil dr. Wurzbach, vendar ni obveljala, čeravno je župan mestni dr. Costa prav na drobno dokazal krivico in pravico, — kajti po večini glasov je zbor sklenil: naj deželni odbor to pritožbo preišče in prihodnjemu zboru o njej poroča. — V tej seji je bil predlog Guttmanov zarad naprave niže kmetijske učilnice v smislu dr. Bleiweisovega lanskega predloga sprejet.

Iz seje 12. dne t. m., ki smo jo že v poslednjih „Novicah“ omenili in v kteri je predlog zastran učnega jezika v ljudskih in srednjih šolah padel (o tem bomo še več govorili), imam še povedati, da osnova vodne postave, ki jo je vlada dež. zboru v posvetovanje izročila, da bi veljavo imela za vse, v državnem ožjem zboru zastopane dežele, je bila v tej seji pretresana in po predlogu odborovem sprejeta. Poročevalec je bil dr. Costa. Kromer je nasprotoval, pa mu ni obveljalo, da bi bil podrl predlog, ki ga je po sklepu odborovem dr. Costa temeljito izdelal in se je na to glasil, da ta postava ne more biti državna postava, veljavna za vse dežele cesarstva; vsaka dežela ima pri vodah ali za kmetijstvo ali za obrtnijstvo svoje posebne razmere, tedaj je treba, da si vsaka dežela osnuje svojo vodno postavo; zato je obveljal sklep, da se vlada prosi druzega predloga v tem smislu.

V poslednji seji zborovi — 27. seji — 14. dne t. m. je Njih eksc. deželni poglavar odgovoril na dve interpelacii; o eni — zastran učiteljske službe na ljubljanski realki, ki jo je dobil Wastler — je rekel, da je interpelacija že rešena bila v prvem odgovoru; o drugi zastran postopanja o volitvah za trgovsko in obrtnijsko zbornico, je odgovoril, da stvar ne spada v oblast deželnega zbora. — Prva razprava potem je bila o predlogu dr. Skedelnovem zastran dnevne plače poslancev; zbor je po veliki večini zavrgel omenjeni predlog, prepustivši vsakemu poslancu, da ne sprejme plače, ako mu vest pravi, da je ni zaslužil; kdor pa je delal, je zaslužil plačilo. — Dvema zdravnikoma v ljubljanski bolnišnici je bila remuneracija po 200 gold., enemu pa 100 gold. dovoljena; — potem se je rešilo še nekaj

prošenj, ki so jih nektere soseske podale zboru. — Svetec je naznanil, da je slovenska prestava občinske postave gotova. — Namesti ranjcega Ambroža je 8 poslancev, ki zastopajo mesta in trge, Dežmana volilo za deželnega odbornika, Guttmana pa za namestnika njegovega.

In tako je bilo konec zborovih razprav. Predsednik baron Codelli poprime besedo in se zahvaluje Njih eksc. deželnemu poglavarju za prijazno pripomoč, vsemu zboru za nevtrudljivo delovanje in dr. pl. Wurzbachu, namestniku svojemu, za vrlo nadomestovanje, in ko se še posloví od dež. zbora, kteremu je zadnjikrat predsednik bil, zakliče slavo Njih Veličanstvu presvitlemu cesarju Franc-Jožefu, kar poslanci trikrat navdušeno ponavljajo.

Na to poprime Njih eksc. deželni glavar besedo in se zahvaljuje za prijaznost, ki mu jo je zbor skazoval in ga zagotovlja zadovoljstva vladinega, da je rešil veliko in važnih opravil. — Predsednika-namestnik dr. pl. Wurzbach se zahvaluje predsedniku baronu Codelli-u za dobrovoljno in pravo vodstvo deželnega zbora in mu zagotovlja srčno poklonjenost njegovo, kar ponavlja vsa zbornica z glasnimi klici.

Naposled poprime še dr. Toman besedo v slovenskem jeziku, in zahvalivši se gosp. predsedniku za prijazno sodelovanje njegovo, spominja se zbora ogerskega in hrvaškega ter pravi: Ne morem se zdržati, predno se sklene zbor, da ne govorim nekaj besedí o našem stanji, da ne govorim na srce zastopnikom zborov. Naj mogočni narodi zmerno in prevdarno postopajo in ne tlačijo manjših narodov; naj ne pozabijo, kadar zagovarjajo državne svoje stare pravice, tudi večnih pravic narodnosti, naj ne prezerajo posameznih narodnosti! Bog naj vodi narode vse, ki imajo posvetovati se o ustavi, ktera ima biti vez vseh kronovin in narodov Avstrije cele! Bog naj blagoslovi početje Cesarjevo, ki se je sam podal v sredo ogerskih narodov, da se pogodé z nami; Bog naj podaruje svetovalcem njegovim prave, pravične in koristne svete in misli, da zaslišijo nas vse, kadar se ima naši trdni in slobodni ustavi staviti temelj. Da se to zgodí, je volja in želja presvitlega Cesarja. Naj se izpolni! Jaz pa vskliknem v tem glasu, kteri kipí iz srca sinovom slovenskim, prestolu in državi vedno zvestim, jaz vskliknem: Slava presvitlemu Cesarju Francu Josipu! — In ves zbor gromovito trikrat vsklikne: Slava!

Iz deželnega zbora štajarskega.

Bridek stan imata gospoda Herman in dr. Razlag v našem zboru, kteri nima srca za ravnopravnost slovenskih Štajarcev. Predlog za slov. kmetijsko šolo je padel. Tako so hoteli tisti poslanci, ki tudi pravijo, da „zastopajo Slovence“ (ako bi jim kdo verjel!) V 19. seji je bil pogovor o finančnem sporočilu, naj se tistih 60.000 gold., ki so se namenili za nova zidanja ali prezidovanja, zbriše, ker je zdaj revščina povsod prevelika, da bi se za take reči denar nabiral. Nekteri so na vso moč zagovarjali, da se ta denar potrebuje, ker bo treba telovadnico, nornišnico in še marsikaj druzega napraviti, — drugi pa, in med njimi tudi dr. Razlag, povdarjali so v svojih govorih, da to ne gré, ker je revščina prevelika in se denar z večim pridom drugam dá obrniti. Naposled pa je vendar obveljal odborov predlog. — Potem je bil predlog zastran uravnave reke Savine na dnevnem redu. Odbor predlaga, naj se dež. odboru naroči, da vse preišče in potem prihodnjemu zboru naznani, kaj in kako. Ko je potem dr. Razlag zboru razložil, kako važna da je ta reka za tamošnje prebivavce, ki drva in les po njej v spodnje kraje plovijo, bil je odborov nasvet koj sprejet. V 24. seji, ko sta kazala, da zbor ne usliši pravičnih zahtev, pa jih tudi v deželnem odboru ne zastopa noben odbornik iz doljnega Štajerja, sta naravnost rekla, da bo treba se obrniti do vlade Njih Veličanstva. Konec zbora je bil 16. dne t. m.

Tržaški deželni zbor.

V seji 31. jan. in 7. svečana je poslanec Hermet čudno godel zastran jezika v tržaških uradnijah; samo laški jezik ima kraljevati, nemški ni nič, slovenski tudi nič; slovenskemu je milostljivi mož dopustil toliko pravice, da ga smejo Slovenci okolice tržaške rabiti, kadar imajo med seboj opravilo!! O modri Salomon! ki ne vé, da ima slovenski jezik na tržaški zemlji še stareje pravice mimo laškega in da slovenskemu tedaj tudi gré častno mesto v deželnem zboru in uradnijah tržaških! Padel je predlog Hermetov, ker je komaj dva prijatla našel v zboru. — V zadnji seji 14. dne t. m. se je sklenila prošnja do Njih Veličanstva, naj bi Trst z okolico svojo ne dajal rekrutov, kakor jih nekdaj ni dajal. Pri tej priliki se je slovenski poslanec Nabergoj, ki se je kakor tudi poslanec Primožič vrlo obnašal v zboru, pritožil v krepkem govoru, da slovenska okolica tržaška mora nositi dvojno breme: vojakov dajati armadi, vrh tega pa še 1000 mož v narodno stražo tržaške okolice, — po takem tedaj bi Slovani njeni res na vekomaj ostali sćavi (schiavi). Naj neha ta straža, ali pa naj se primerno plača ta služba, le to je pravično — je rekel Nabergoj. In pravo je rekel.

Dopisi.

V Kastvu na Istrskem 5. sveč. A. M.*) — Mi Primorci z velikim veseljem beremo v „Novicah“, kako se poslanci v deželnih zborih za pravice slovenskega jezika možki potegujejo; menda bo tudi drugod marsikdo rad bral, da vidi, kako se tudi naši možje v našem isterskem zboru vrlo ponašajo in za naše pravice zvesto trudijo. — Včeraj, ko je nedeljska pobožnost množico ljudí semkaj v Kastav privabila, počil in hitro raznesel se je glas, da tržaški časnik „Osservatore“ naznanja, da isterski deželni zbor je skoro enoglasno mesto Kastav za prihodnji sedež c. k. politične oblasti izrekel. Slava- in živio-klicev vsemu zboru ni bilo ne konca ne kraja. — Izvedeli smo, da poslanec gosp. Parisini, pošten Lah, je odstopil od poprijetega podpiranja vladnega predloga za našo sosedno Volovsko proti Kastvu, pa nazadnje po krepkih besedah prečastitega gosp. kanonika Jurinca, kteri, kakor predsednik odborov, je svoj predlog za Kastav navdušeno branil, razsvetljen od resnice in pravice za Kastav glasoval. Od sto in sto ust se je čulo: „Tù je vam prst božji! Bog poživi i blagoslovi gospodina Parisina!“ — Božja previdnost razdira gosto in temno meglo, ktera naše pravice zakriva; raste tedaj nada in upanje v srcih naših! In zares pravično je postopanje isterskega zbora v pogled sedeža c. k. oblasti v Kastvu. Njih Veličanstva jasno izrečena volja je, da v prenaredbi ima biti za podlago historično pravo in občna korist. Kastvu se rojstvo ne zna; temu so priča stare podrtine, stari napisi, stari feniški sreberni tolarji s hebrejskim napisom,**) ktere vinorejci pogostoma izkopljujejo. Kastav (nekdanji rimski Castellum) niti ni vas, niti trg, ampak

*) Predrago nam je bilo pisemce Vaše; sprejmite ob enem tudi srčno zahvalo starega dolžnika Vašega — saj veste za kaj. Vred.

**) Žal nam je, da nimamo hebrejskih črk, da bi natisnili poslani prepis. Vred.

mesto (civitas, grad), v kterem je vselej prebivala zvestoba, hrabrost vojaška in pa viša oblast. *) Zgodovina kaže, kako so naši starši južne meje naše dežele branili, in napade genoveške in pozneje tudi mletaške ljudovlade pogumno odbijali, za se in za celo Avstrijo hrabro se borili. Vnuki so sledili stopnje svojih dedov. Ko so Francozi našega generala Nugen-ta semkaj zapodili in skorej vjeli, je samo en poziv na pomoč spravil prostovoljno naše može v krdelo, — in Francoz je bil zapoden. Al naši hrabri vojščaki niso samo svojih ognišč, svojih žen in svojih otrok branili, ampak šli so nad Francoza z Nugentom na Laško — in tamkaj so svojo kri za celokupno cesarstvo prelivali. **) Mi imamo že čez tisoč let svoje središče v Avstrii — Lontošna nedelja (druga pred pustom ali sexagesima) dobila je svoje ime od Lontoga; naš kmet je ne pozná pod drugim imenom, kajti ravno na to nedeljo so naši starši svojega poslanca na ljubljanski nekdanji „Landtag“ volili. — Ko je bila v našem zboru laška stranka zmogla in nas z glasovitim „Nessuno“ od tega središča odtrgati htela, mi pravi in verni unuki naših prededov skočili smo na noge, in kastavska protestacija bila je prva, ki je bila carskemu prestolu poklonjena in od Njih Veličanstva tudi milostljivo sprejeta. ***)

Po našem izgledu so protestovale vse druge občine naše dežele; tako se je prekucnil nam sovražni isterski zbor, in po novih volitvah sedanji hvalevredni vstrojil. Kaj se ti zdi, častiti bravec? Naši zastopniki v porečkem deželnem zboru, ko so namesti volovskega trga mesto Kastav za sedež c. kr. oblasti postavili, ali niso po historiškem pravu modro in pravično glasovali? — Morebiti me prašaš: odkodi to, da je ostal Kastav dolgo časa zaničevan in skoraj pozabljen? Ljubi moj! Antagonizem in sovraštvo sta ga pod koš djala, in ondi je štirideset let plesnil — mislili smo že, da ga kmali na „londkarti“ ne bo! Zdaj pa nam srca veselja poskakujejo — slavni naš zbor je ta vražji koš prekucnil in zabliščala nam je radostna nada, da carski dom in ministerstvo, kakor nekdaj na naše starše, bota tako zdaj tudi na nas milostive oči obrnila.

Isterski zbor s svojim pohvaljenim sklepom pa je tudi vstregel občnim interesom. Kastav, središče občine z 14.000 prebivavci, je že sam po sebi poprejšen okraj; ako o prazniku stopiš pred mestna vrata, ti tolika množica ljudí pred očmí mrgolí, da si misliš velik sejm. Novograjec spoznava med južnim Brsečem in severozapadnim Novigradom Kastav za svoje geografično središče; tukaj se kupuje in prodaja, in ker leží tikama pri novi trgovaški cesti na Reko, misli, da rešivši svoja opravila pri gosposki dobí ob enem tudi v trgovini svojo korist. Kastavec, Čič in Brkin so si sosednji bratje; vsi trije živijo med skalovjem, in malo jih je, kteri bi leto in dan tretjino polente domá za družino pridelali. Čič in Brkin vidita, da se Kastavec obrtnije poprijema, da stariše, ženo in otroke prehrani; obá gresta s Kastavcem vred s trebuhom za kruhom; zato je nahajaš v turških, slavonskih, madjarskih in hrvaških gorah. Posebno sedanji čas, ko lakota strašno žuga, si Čič in Brkin s Kastavcem vred v Portsaidi, Izmaili, Kairi, Kazarzigu in Aleksandrii zaslužka iščeta, semkaj pa v Avstrijo pošiljata napoleonce in šterlinge svoji družinici za obleko in kašo. Vsak Kastavec zná kaj več kakor z matiko zemljo prevračati; zato ga Čič, Brkin, z eno besedo, Novograjec potrebuje, da se lenobe otrese, poljodelstvo zboljša, obrtnije poprime. Čas ni deleč, da Novograjec ne bo več Kastavca vabil, da mu žito mlati, stebre kleše, hiše zida, klupe in omare teše, golide, kadi, badnje in bavče struže in sklada — sam si bo znal pomagati, in zmanjšati svojo revščino. Ker je isterski zbor z omenjenim svojim sklepom pripomogel občni koristi, hvala mu!

Iz severne Istre 15. sveč. ⁂ Kurent se je letos žalostno držal pri nas, nekoliko zato, ker mu je bil kratek čas odločen, svoje neumne šale, zastarane navade razkazavati, nekaj zato, ker je povsod le naletel na prazne trebuhe in trezne buče, ktere so mu žalostne mrde kazale, ko jih je vabil v svoje veselice. Zdaj pa je šel, in prav da je šel, za leto in dan v pokoj. Mene je vendar dvakrat, še celó trikrat iz Istre na Kranjsko v bistriško dolino vlekel, da bi se malo razveselil in svoje tuge in skrbí iz glave zbil. Šel sem v čitalnico in res nisem šel zastonj, zakaj zmerno in pošteno sem se veselil. Videl sem predstavljati tri mične igre, namreč: „Raztresenca“, „Bob iz Kranja“ in „Domač prepir.“ Igravci in igravke so vselej svojo nalogo jako dobro izpeljali, tako, da sem si želel vsaki dan kaj takega videti, da bi mi ti le bili hoteli vstreči. Pa ni mi obveljala. Enkrat so se razkazali, ter odšli, in nisem jih več videl. Vendar srčna vam hvala, da znate tako lepo po domače iz gole ljubezni do naroda svojega slovenskega prijatlom streči. Tudi petje sem z veseljem slušal; posebno mi še zdaj čisti, krepki in prijetni glasovi ne grejo iz ušes, ktere je letos dvakrat nam privolila vrla gospodičina Franja Košomatova. Slišal sem mnogokrat v operah prijetne glasove, vendar mislim, da komaj prijetniše, ko sem jih tù slišal. Sploh moram reči, da čitalnica nas je zopet zadovolila, ker ji je posebno mar, da nam kaže domače rečí, da je bilo razveseljevanje prav zmerno, kakoršno terja splošna letošnja revščina. — Konečno moram nekaj potožiti. Vedno imam dosti pota, zdaj me zanese na to cesto, zdaj na uno. Se vé, da mora človek zdaj na svetu veliko potrpeti, a tega ne zmorem. Slišite, kaj se mi je prigodilo! Pot me nanese, da moram po kantonski cesti na Prem. Tù pridem do mosta, pa je pri strani podrt. Težko se spravim čez graben pri mostu z vozom ter si mislim: „hencano slab je, prav da ga popravijo.“ Nazaj gredé težko peljem in več časa sem v vodi, v grabnu tičal, dokler se skobacam na cesto. Zopet čez kaka dva meseca grem po tej poti; še mislil nisem na poprejšnjo prigodbo; al naenkrat mi zmanjka ceste, — mosta ni, — tudi nobene ograje, da bi me opominjevala: „varuj si tù življenja!“ Srečen sem bil, da sem šel po dnevu. Vendar vprašam: kdo bo človeku škodo povrnil, ako se komu kaka nesreča tù prigodí, ko se težko plazi po kamenjih čez graben? Kako more tudi ob deževji človek čez vodo? Za Božjo voljo! Saj kaka začasna brv naj bi se naredila, dokler velika cesta ni tù narejena!

Čiški.

---

*) Ces. Jos. I. pravi . . . . „benigne igitur considerantes, promemoratae communitatis et Civitatis Castuanae constantem ergo inclitam Domum nostram fidelitatis obsequiique zelum variis in occasionibus, maxime autem ante saeculum in strenua illa obsessae urbis defensione comprobatum.“ Cesar Jos. II. v pergameni 6. avgusta 1783. . . . . „Unsere getreuen Richter, Rath und die ganze Burgerschaft unserer Stadt Kastua . . .“

**) Vlastnoročno Nugenovo pismo ddo. Fiume den 22. Juli 1814 se glasí tako-le: „Kastua stellte eine Division — und ich fand in dem Eifer und Anhänglichkeit der Kastuaner eine höchst nützliche Stütze. Nachdem ich nach Italien segelte, kam die erwähnte Kastuaner Division mit mir, leistete in mehreren Gefechten die besten Dienste und hatte einen bedeutenden Verlust. Ich muss den Bewohnern von Kastua das beste Zeugniss über ihr Betragen geben, wo sie die grösste Anhänglichkeit und Entschlossenheit bewiesen, wo der Erfolg noch zweifelhaft war, und ihr Untergang die Folge des Misslingens gewesen wäre, dennoch hervortraten und durch ihr Benehmen Vieles zum Gelingen meiner Unternehmung beitrugen.“

***) Premilostljivi cesar Franc Jožef z vlastnoročnim pismom dne 25. aprila 1861 so svojemu ministru zapovedali, da se ondašnjemu kastavskemu glavarju gosp. A. M. za adreso naznani posebno zadovoljstvo.

V Gorici 18. svečana. ⊙ — V „Slovencu“ (14. svečana) praša neki dopisnik „od štajarske meje“ (xy), kako da je z ono knjigo zastran slovenskega županovanja, ktero sem bil jaz lani v „Novicah“ naznanil, da se v Gorici spisuje. Na to interpelacijo naj odgovorim, da knjiga bo v kratkem (v rokopisu) gotova. Vzrok, da ni še, kakor se je mislilo, dosihmal izdana, je ta, ker so se bile začele vsled „slovenskega programa“ in ministerskega predloga zastran nove politiške razdelitve dežel občinske zadeve nekako tako mešati, da se je pisatelju bolje zdelo, raji počakati, dokler se občinske razmere, kolikor toliko ustanové, da bo mogoče županom v vsakem oziru, popolnoma primerjenih formularov in podučeb ponuditi. V ta namen pričakuje spisovavec teksta kranjske, koroške in štajarske občinske postave, da se bo tudi na njihove od naše različne določbe, kolikor je treba oziral. Zakasnilo se je pa delo tudi zató, da se ga ni pisatelj že več ko 3 mesece dotakniti utegnil, ker je imel v deželnem zboru (odboru) opraviti. Slovensko županovanje spisuje namreč — naš Winkler.

Iz Ajdovšne. Š. — V Ajdovščini se je čitavnica nekako ponovila; preselila se je namreč v drugo stanovališče, ktero je prostorno in lepo. Zavoljo tega so se že večkrat kratkočasili družbeniki, in 4. svečana napravil je odbor prvo veselico, ktere se je vdeležilo tudi mnogo Vipavcev, prijaznih naših sosedov. Iz začetka je bila mala beseda, potem tombola in naposled ples. Pri besedi so ajdovski pevci petospev „Napitnico“ Ipavčevo in dva čveterospeva peli; gosp. Carli, čitavničin tajnik, je prav dobro deklamoval Vodnikovo pesem: „Na Vršaču.“ Naš preljubljeni gosp. dr. Lavrič je lepo govoril, rekoč, da človek, kteri kakoršni koli ideji (misli) živí, je vès drug memo tistega, kteri živí in skrbí samo in le za svoj život in za svoj materijalni prid. Uni — pravi — je na visokeji stopnji in je žlahneji od druzega, ako je res, kar nek nemški pisatelj piše: da ima človek visokejše ideje ali misli, da more jim živeti in tem idejam žrtovati sebe in kar mu je najdražje; to je pravi plemenitnik človeštva. — Možje tedaj, ki so se posvetili znanstvom in lepim svobodnim umetnostim, so gotovo možje visokejše omike in velike veljave. Omenil je dalje, da so se nekterim idejam žrtovali ne samo posamni ljudjé, temuč tudi celi narodi, in da nam zgodovina skoro na vsakem svojem listu pripoveduje o tem. Gospôda slavna! — je rekel govornik — tudi mi živimo zdaj veliki ideji: ideji narodnosti, to je, mi Slovenci nočemo več skoro smrtnega spanja spati, ampak želimo in hočemo visokeje življenje živeti kot Slovani. Zato imamo čitavnice in druge narodne zavode, časopise in bukve, zato želimo narodnih šol in jugoslovanskega vseučilišča v Zagrebu. Nekteri dokazujejo pa svoje domoljubje tudi po drugem načinu. — Dalje je omenil, da je preskrbel odbor drugo stanovališče čitavnici, da pa je tako lepo in prostorno, je lastnik te hiše gospod Daniel Godina mnogo več potrošil kakor se je bil zavezal, zato in ker dokazuje ta gospod svoje domoljubje pri vsaki priliki, radostno izrekujem mu tukaj javno hvalo. Gosp. Jože Kalin podaril je lestenec, drugi kaj druzega in 4 družbeniki so nam napravili biljard, in ti so: gg. Bolafio, Duranti, Dan. Godina in And. Vrtovec. Vsem tem domoljubnim gospodom se zahvaljujemo prisrčno v imenu slovanstva. O da bi nikdar ne nehala v naših prsih ljubezen do domovine in do naroda in da bi vsi družbeniki izpolnovali naših družbenskih pravil namen, ki je: buditi narodno zavest v sebi in drugih, učiti se slovenskega jezika in čisto slovensko govoriti, kar je le mogoče! H tej veselici je prišlo tudi nekoliko županov in druzih posestnikov, kar nas je srčno veselilo; kajti tudi zdaj potrebuje čitavnica podpore, kakor prvo leto. Ni zadosti pomagati, da se osnuje kak naroden zavod, ampak treba je, stanovitnim biti neprenehoma. Tu ne gré le za denar, — gré še več za moralni in duševni pomoček, in mar nam je za to, da imamo mnogo poštenih udov tudi po deželi. — Omeniti še imam, da so se po nekih vaséh naše doline prav prosti fantje naučili lepega petja, in da nahajamo dosti mož, ki prav čisto slovensko govorijo. Kadar jih prašamo, kje da so se naučili, odgovarjajo: kaj ne bi tako govorili, saj že 10, 15 do 20 let „Novice“ beremo. Živili taki pošteni Slovenci!

Maribor 18. sveč. *(Iz čitalnice.)* V nedeljo 25. dne t. m. bode se v naši čitalnici igrala gledišćina igra „Raztresenca“, kar se s tem tudi našim zunanjim gosp. članom naznanja. Začne se ob 7. uri zvečer.

Iz Celja 18. sveč. *(Oznanilo čitalničino.)* Po programu tukajšne čitalnice za veselice v letošnjem zimskem in pomladanskem času bi imela gledišćina igra s tombolo 25. dne t. m. na vrsto priti. Zavoljo nenadjanih zadržkov je ta veselica na dan 4. marca preložena, kar se s tem pristavkom naznanuje, da se bode tisti dan šaloigra: „Kteri bo?“ predstavljala.

Odbor.

V Št. Pavlu pri Celju. — 5. svečana se je v naši po širokem svetu sloveči predilni in tkavski fabriki o polšestih zvečer velik ogenj vnel, da je vse zgorelo. V veliki nevarnosti je bila vsa soseska, ako Bog ne bi bil varoval vetra čez nas. Žalostno je v teh slabih časih, da je okoli 400 ljudi svoj kruhek zgubilo. Ali strašno je tudi to, da je nekoliko oseb zgorelo v ognji, kterih imen še ne vemo; za enega vemo, namreč Jurja Govediča iz št. Lorenca doma, 19 let starega; pogrešajo jih pa še več. Bodi jim Bog milostljiv!

Blaže Winter.

Od Savine 10. februarja. = Beseda, ktero je celjska čitavnica 2. febr. Vodniku v spomin napravila, zasluži omenjena biti, ne le zato, ker je udom duševno hrano podelila, ampak posebno zato, ker je po prijaznosti nekterih pravih umetnikov bila izvrsten muzikalen koncert, kakoršen se malokje dá napraviti, kajti ondi so se igrala klasičina dela Beethoven-ova, Mozart-ova, Haydenova itd. Začela se je veselica z govorom g. odbornika Pírnat-a, v kterem je s krepko besedo v kratkem družbi razložil delavnost Vodnikovo in njegov vpljiv na razvitek slovenskega narodnega življenja; potem je sledil muzikalni del. Peli so se čveterospevi: „Vodniku“ in „Lahko noč“ od Tribnika in „Zvečer“ od dr. G. Ipavica. Naš mlinar Anton Grabič pa je pel pesem v spomin Vodnikov, ktero je zmiraj veseli starček sam zložil. Z veliko pohvalo je na glasoviru igrala mala Berta Wagnerjeva, Tribnikova učenka, tako gladko, da se tej deklici, ktera bo kedaj še gotovo imenitna umetnica, nikdo ni mogel prečuditi. V prvem delu koncerta je po igri na glasoviru, po igri na goslih in glasoviru, sledilo klasično delo Beethoven-ovo „Grand Trio“ op. 29. I. del, za dvoje gosli in violo, ktero so prav mojstersko igrali gospodje Tribnik, Salmhofer in Lang. Potem pa je sledil veličastni „veliki septet“ od Beethoven-a op. 20, prvi in drugi stavek, vredjen za gosli in glasovir. Igrala sta mojstra Tribnik in Salmhofer s tako ginljivo ljubeznjivostjo, kakor pravi umetnik vsigdar igra dela velikanskih klasikov. V drugem delu koncerta je bila „ouvertura“ k operi „Orlando Palandrino“ od J. Haydena, potem igra na fisharmoniki in glasoviru od Likl-na; igrala sta gosp. Tribnik in Berta Wagner-jeva. — Potem je prišel na vrsto drugi del pred imenovanega Beethoven-ovega „Grand Trio op. 29“ za dvoje gosli in violo. Potem pa je sledil drugi biser muzikalne umetnosti, namreč Mozartov „Trio v es-dur“ za glasovir (Tribnik), gosli (Samlhofer) in violo (Lang), kteri je bil tako umetniško izpeljan, kakor se takemu klasičnemu

delu spodobi. Da so bila ta tako mojstersko igrana klasična dela z gromovito pohvalo sprejeta, mi ni treba praviti. — Čez program — na koncu prvega dela koncerta — je na prošnjo več gospodov na glasloviru igrala gospa Pesarič-eva, o kteri je znano, da je v Celji med krasnim spolom najprva umetnica na glasoviru. Po končani izvrstni igri ploskanja ni bilo pred konca ne kraja, da nas je gospá še z drugo igro razveselila. To je bila naša beseda, — najboljši umetniki in umetnice v izpeljavi klasičnih del, — našega pesnika in vodnika vreden spomin. — Očitno hvalo moramo izreči odboru čitavničinemu zato, da s takim koncertom ni združil plesa ali celo tombole; taka je prava, in tako naj zmiraj bode, ako nas imenovani gospodje še kdaj z umetnostjo svojo razveselijo, — vse ravno ne gré vkup, in vse tudi ni za vse. — Presrčna zahvala pa pred vsem drugim g. Tribniku, kteri nam je s svojimi prijatli ta izvrstni koncert napravil, in se ta večer na glasoviru, na fisharmoniki, na goslih, na violi in kot pevec slišati dal (na violončelu smo ga že popred slišali); nadjamo se, da ga z njegovimi prijatli kmali zopet slišimo; še posebno pa gosp. Tribnika in Salmhofer-ja prosimo za 3. in 4. stavek velikega Beethoven-ovega septeta op. 20. Prav zadovoljni bomo tudi s krajšo besedo, kajti zadnji koncert bi se bil lahko v dva razdelil. — Pri tej priložnosti naj omenimo, da je lansko leto v C. A. Spinovi dvorni prodajalnici za umetniške in muzikalne reči na Dunaji na svitlo prišla, po muzikalnih izvedencih obče hvaljena Gr. Tribnik-ova „Maša“ za 4 glase s partituro vred, ktera v prodajalnicah 2 gold., pri skladatelju v Celju pa le 1 gold. 50 kr. veljá, in ktero vsem pevskim društvom, organistom in cerkvenim predstojnikom prav živo priporočamo. Tribnik je izvrsten skladatelj pravih cerkvenih napevov.

Iz Ruš 15. sveč. D. G. — Več časa že se borí v naši fari slovenščina z nemščino; pa vidi se, da bo vendar le slovenščina zmagala, kajti čedalje bolj se zavedajo naši kmetje, koliko jim je omike potreba, in živo spoznavajo, da njim, kakor Nemcu, Lahu, Francozu in vsakemu narodu brez znanja materinega jezika je nemogoče do prave omike priti. Protivnikov imamo še veliko, in krivo tega je, da smo imeli pri nas, kakor povsod, do leta 1848. samo nemško šolo, zato nahajamo več takih ljudi, kteri slovenščine še ne poznajo ne, zato je pa tudi ne čilsajo; nemščine pa se tudi temeljito nikdar niso naučili in je zato ne razumejo; pri vsem tem pa niso le siromaki v omiki, temveč tudi sirovaki, kterim ni za nobeno reč mar. Napotek so tudi fabrike, kterih gleštamo v naši fari tri: dve steklarnici in eno papirnico; tudi železna postaja nam v tem oziru nič hasna ne donaša; — in tako imamo zmiraj dosti mešance. Al vkljub vsemu se je veliko prenaredilo; šolo imamo slovensko-nemško, in hvala vrlim g. duhovnom, pa tudi učiteljem, kteri so vsi iskreni domoljubje. In tako upamo, da, kadar bo naša mladina dorastla, imeli bomo tudi več dobrih rodoljubov, kteri ne bodo zametovali domačih svetinj. Družba sv. Mohora pri nas pridno raste, in ako Bog dá, bode čedalje boljša. Tudi drugo družbo so vpeljali častiti gosp. B. Burcer, ktera si je naročila „Novice“, „Slovenca“ in „Zgodnjo Danico“, pa je tudi prav pridno čita. — Vreme imamo zeló prijetno; Bog ve, da je dobra spomlad!

Iz Senožeč 10. sveč. = Da izrečem o revščini prvo besedo, se ne bo nikdo čudil, ker ta je tolika, da zadnji čas je, da se previdni možaki obrnejo tje, odkodar se je pomoči nadjati, vzlasti pa do visoke vlade, da bi nam zaostalo davščino preteklega leta odpustila, in sicer vsem sploh, ker revščina je splošna. Vzrok je — ni mi treba opisovati, saj vsak dobro vé — lanska letina pa sedanji revni zaslužki. Bati se je, da ne izvrši revščina pri nekterih popolnoma svoje naloge v kratkem. Milost božja! da nam še zima prizanaša. — Od leta do leta pa vekšajo revščino še druge očividne napake. *) Z gnojem se ravná tod okoli še večidel, ko da bi ga treba ne bilo. Gospodarski pregovor pravi: „gnojnik je kmeta zlati rudnik“; al pomniti je, da le tedaj, ko je umno gleštan. — Pri živinoreji je tudi nemarnost velika, vzlasti kar se plemena tiče. Biki so pri nas redki skoro ko bele vrane, in še to, kar je, so večidel mršave pokveke. Če pomislimo, da dobremu biku je odločenih do 80 krav na leto, lahko vganemo vedno poganjanje krav, pa mišasta teleta. „Slabo seme, slab sad“ in tudi „pusta (slaba) njiva, uboga letina.“ — Velika napaka je tudi, da večidel le otroci živino gleštajo. „Kakoršen mojster, tako delo.“ — Tudi pri deci je ta napaka, ktera veliko slabega vzrokuje. **) — Več 100 divjakov (drobnic, lesnik itd.) so prikopali soseščanje po gozdih svojih, in si je zdaj zasajajo po dozdevnih prostorih. Napredek! Dobro! al nekaj morem o tem še opomniti: Marsikdo ravna pri kopanji premalo varno pri korenikah, in pri nasadbi jim naredí premajhne prostore, zraven pa pridejo v pusto zemljo, v kamnita tla pa burji pred nos. Želeti bi bilo, da bi imeli več vrtnarskih bukvic, po kterih naj bi se pridno ravnali; in da bi hudobna roka zgubila moč do njih. — Soseska naša se pripravlja za drevesnico (čudno!) na najetem prostoru, mimo tega, da ima lastnih obilo! To je menda po vsem narobe svet. Ali ne? — Volkovi so tudi tako predrzni, da mimo tega, da so oni dan prišli trije na vrt nekemu lovcu ponoči, je prejšnji teden eden za soseskinim ovčarjem prilomastil do manj od 500 vaške bližave. Po prostori jih pa večkrat vidijo. — Pust se je pri nas klavrno sukal; le ena devojka (naše tako velike srenje) se je omožila. Znamenje revščine!

Iz Kranja 20. sveč. — Danes smo v kapelici pokopališča našega, kjer počiva France Prešerin, imeli sv. mašo v spomin njegov.

Iz Trnovega na Notranjskem 17. sveč. — Nek dobrotnik iz Železnikov je pogorelcem v Harijah daroval 12.000 žebljev. Čeravno je želja njegova, da bi njegovo blago delo skrivno ostalo, vendar nas keršanska hvaležnost priganja, da se mu očitno zahvaljujemo v imenu pogorelcev. Farno predstojništvo.

Iz Borovnice 9. svečana. R. — *(Spomlad se nam bliža.)* Prve oznanovalke ljubomile spomladi že rijejo iz prebujene zemlje. Že cvetejo pridnim bčelicam tolikanj zaželene bele slepice ali kurice (Helleborus niger; L) in spomladna resa (Erica carnea; Scop); potem snežni zvončiki (Galanthus nivalis; L), širokopernati lapuh (Tussilago Farfara; L), dišeče vijolice (Viola odorata, L); pritlehne trobentice (Primula acaulis; Jacq.); mali rigelci (Bellis perennis; L); navadna leska (Corylus Avellana; L) in tudi razne vrbe (Salices) že nastavljajo po šibkih vejicah mačice, ki se bodo kar kar razcvetale. Potuhnjeno kuka poljski muren (Gryllus campestris) v toplih dnevih iz svoje luknjice ogrevaje se v gorkih sončnih žarkih in veselo šviga sèm ter tjè brzonožni mali martinček (Lacerta agilis) iskaje kje bi zasačil kako muhico, ki se je tudi že prebudila iz zimskega spanja. Nekaj dni še, in lepa zelena odeja, posejana z mnogimi in raznimi cvetlicami, bo (ako ne pomorí ne-

*) Ne morem si kaj, da ne bi izrekel vroče želje zarad čitalnice sposobnim možakom, ki priznavajo korist narodnih čitalnic, po kterih edinih more izmotati se narodna omika, gotovi vir napredka. Nujte se tedaj možaki! pomisleči resnico besed: „Gorje! kdor zaostane.“

**) Spominjam se umrle žl. bl. g. v G., ki je djala: na teh dveh mestih bi se imeli posebno umni ljudjé sukati, ne pa nevedna deca. Pis.

nadni mraz pomladnih hrčk) ogrinjala in kinčala zemeljsko površino in poljski škrjanček (Alauda arvensis) bo v zraku v okrogih sukaje žvrgolel svojo pesmico budivši kmetovavca: sej! sej! sej! orji! orji! orji! kopaj! kopaj! kopaj!

Iz Ljubljane. Deželni zbor naš je tedaj tudi pri kraji — skor po celih 3 mesecih. Dela je bilo obilo in marsikaj se je dovršilo, marsikaj pa je ostalo v nalogo prihodnjim zborom. Saj tudi „Rim ni bil v enem dnevu zidan“ — pravi starodavni pregovor, in s tem naj se tolaži tudi narod naš, kteri še ni dosegel, kar slovenski deželi gré po ravnopravnosti druzih narodov. Naj protivniki naši, kteri nemško „kulturo“, ki je od danes do jutri, stavijo na mesto večne pravice, nikar ne mislijo, da je propala pravična reč, — in naj judovska in kristjanska peresa v dunajskih, graških in druzih časnikih nesramno napadajo, kar je naše po volji Božji in Cesarjevi: vse njih nasprotovanje nam še le prav pomaga, kajti resnične ostanejo besede Slomšekove, ki jih ima vsak iskren pa strpljiv Slovenec zapisane v svojem srcu: „Le naj gnojijo z gnojnico hudobnih svojih jezikov, prav močno naj gnojijo; toliko gorše bo rastlo seme večne pravice!“ — „Zukunft“ pa je pravo zadela, rekši v 39. listu, da Slovenci imajo grofa Borkovskega v grofu Antonu Auerspergu; kakor uni v galicijskem zboru hoče, da poljska narodnost pogoltne rusinsko, tako ta, da nemška pogoltne slovensko. Al še je jutri tudi dan!

— Hranilnica se je zopet radodarna skazala; zraven druzih darîl je darovala Dolencem 4000 gld., ljubljanski otročji bolnišnici 1000 gold.

— Gosp. pl. Radič je poklonil Njih Veličanstvu 6 svojih zgodovinskih knjig. Presvitli cesar so blagovolili sprejeti ta dela v Svojo knjižnico in ukazali, naj se pisatelju v Njih imenu izreče zahvala.

— Naš častiti roják gosp. Blažir, svetovavec v c. kr. državnem ministerstvu, je sprejel red sl. železne krone.

— Dež. sodnije svetovavec gosp. dr. Melè, naš občespoštovani rojak, pride iz Leoben-a v Gradec za c. k. državnega pravdnika.

— Žitnica ljubljanskega okraja, o kteri je lani vrtal g. Cepuder, vendar ni izmišljena stvar. Iz gotovega vira smo slišali, da je omenjena žitnica imela in da še ima veliko premoženja, da bi bila lahko vzlasti letos velika dobrotnica, ako ne bi bilo njeno gospodarstvo v tako žalostnem stanu. Da se sedanje premoženje spravi na dan in v društveno gospodarstvo vpelje pravilni red, sklical je ljubljanski okrajni predstojnik, g. Pajk na 12. febr. t. l. v posvetovanje vse ustanovnike in ude tega društva. Radovedni smo, kaj da pride na svitlo o tej zadevi, o kteri smo dozdaj le toliko slišali, da je zeló zamotana. Gotovo je, da je bila žitna zaloga iz žitnice prodana; kje je skupljeni denar in koliko ga je, izvedeti se mora po tistih možeh, ki so imeli opravništvo v svojih rokah. Nadjamo se od čast. gosp. predstojnika Pajka, da bode, kakor je rekel, po ustavni, tedaj očitni poti svetu dal vedeti, kar je izvedel; saj je tudi žitnica bila očitna. Iz zgodovinskega ozira je pa tudi to zanimivo, da so našli v nji kostí 5 mačkov, ki so nekdaj žito branili mišim. Ko ni bilo žita več, ni bilo tudi mišek več, in ubogi mački so glada konec vzeli, in kostí njih so bile — inventar žitničin.

— Čitalnica napravi 25. dne t. m. in 18. dne prihodnjega meseca „besedo.“ Ker bojo gospodičini in gospodje, ki so na Vodnikov dan nas posebno razveselili z Ipavčevo mojstersko operêto, tako prijazni, da jo ponovijo 25. dne t. m., jim je hvala že naprej zagotovljena. — Na velikonočni pondeljek napravi čitalnica združena s „Sokolom“ na pomoč ubogim Dolencem veliko „besedo“ v gledišču.

— „Sokol“ bo imel vès zimski čas v gostilnici čitavničini svoje večerne shode vsako saboto, samo takrat ne, kadar je drugi dan „beseda“ čitalnice. Prvi shod preteklega tedna, če tudi brez programa, je bil jako zanimiv.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Deželni zbori takraj Litave so večidel pri kraji; le dunajski še deluje do 21. dne t. m.; českemu in galiciškemu je dovoljena dalja dôba; o dalmatinskem nič ne vemo, ker je tako tih, kakor da bi ga ne bilo. — Hrvaški pošlje svojo adreso po podpredsedniku Šuhaji in Mrazoviću v Budo-Pešt, kjer jo bode Njih Veličanstvo neki 22. t. m. sprejelo. Žalibog! da vesele naše nade, da Hrvatska zastavi prvo krepko zagojzdo v magjarski dvalizem, so splavale po Savi! Vse, kar se sliši in bere zdaj o ogerskem zboru, napolnuje avstrijsko slovanstvo sè strahom, da se razcepi Avstrija na dvoje: na eni strani da kraljuje Magjar, na drugi Nemec. Tolažba avstrijskih Slovanov je le še septemberski manifest, kteri zagotovlja, da še le tadaj bode vlada sklenila o ogerskih zahtevah, ko se bojo zaslišali deželni zbori tudi takraj Litave. Nekteri ogerski časniki se sicer šopirijo tako, kakor da bi bili narodi takraj Litave le gledavci, kako Magjari Avstrijo snujejo, pozabivši, da je postavedajavna pravica med vse avstrijske narode enako razdeljena. Razprave o adresi v ogerski doljni zbornici ne bojo dolgo trajale; vendar se sliši, da točka o narodnosti ne bo tako gladko iztekla, kakor Magjari mislijo, kajti Srbi in Rumuni pod ogersko krono bojo zahtevali popolno politično ravnopravnost narodno, o kteri Deakova adresa komaj da črhne. Vidi se iz vsega, da se Magjari ničesa niso naučili iz skušinj preteklih let! „Zukunft“ pod naslovom: „Nevarnost“ (die Gefahr) tehtno popisuje jedro ogerskih zahtev. Nemški časnikarji pa se tudi ničesa niso naučili, kajti stara „Presse“ bere Poljcem v Galicii smešne levite, rekoč: „Znebite se svojih federalističnih sanjarij; niti iz Hrvaškega niti iz Českega dohaja kultura in civilizacija; le čez in skozi Nemčijo pelje pot v zahodne dežele, kulture polne. To dajamo še enkrat Poljcem v prevdarek — in sicer zadnjikrat! Še je čas vrniti se na drugo pot.“ Wenn sich die Polen nicht schon morgen bessern, pravi „Politik“ — so, so — wandert der Michl aus! — Po vsem se vidi, da je nastal prav neugoden čas in da vse hrepení po tem, da bi zasijala kmali vesela zarja, ki jo je obljubil septemberski manifest. — Danes v (torek) so imeli vsi ministri priti v Budo Pešt do Njih Veličanstva v posvetovanje notranjih in unanjih zadev, kajti zopet se sliši, da se je pruska vlada začela huje repenčiti.

Milodari za Dolence.

Gospod Blaž Vomberger, fajmošter na Primskavem 2 gold.
Neimenovan dobrotnik 1 gold. 20 kr.
Fara dobrovska po gosp. fajmoštru J. Vidmarju 6 gld.
Gosp. Luka Svetec, dež. poslanec 3 gld.

Kursi na Dunaji 20. februarija.

5 % metaliki 61 fl. 75 kr.	Ažijo srebra 102 fl. 80 kr.
Narodno posojilo 64 fl. 90 kr.	Cekini 4 fl. 90 kr.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.